

**TAMPEREEN YLIOPISTO
TAMPEREEN ALUEEN IHMISTIETEIDEN
EETTINEN TOIMIKUNTA**

Kokouspöytäkirja/julkinen

Kokousaika: ma 26.11. 2012, klo 10.00-12.10

Kokouspaikka: Tampereen yliopisto, Kahveri

Läsnä:

Pj. Ojanen, Surakka, Haaparanta, Ikonen, Kalli, Uusi-Rasi, siht. Eilo

Asialista:

1. Kokouksen avaus ja edellisen kokouksen pöytäkirja tarkastettiin ja se todettiin 24.9. 2012 pidetyn kokouksen mukaiseksi.

2. Ilmoitusasioissa todettiin seuraavat asiat:

-Heikki Eilo kertoi TENKin 14.11. 2012 järjestämästä tilaisuudesta, johon hän osallistui.

3. Lausuntopyyntö 10/2012: ”SILNE Tackling socioeconomic inequalities in smoking: learning from natural experiments by time trend analyses and cross-national comparisons” (professori Arja Rimpelä, Terveystieteiden yksikkö, kansanterveys).

Päätös: Toimikunta antaa puoltavan lausunnon. Ei varsinaisesti eettisiä ongelmia. Toimikunta haluaa kuitenkin todeta seuraavat asiat, jotka pyydetään huomiomaan ja muuttamaan tiedotteessa/tutkimussuunnitelmassa.

Toimikunta toteaa, että tiedotteen kuvaus tutkimuksesta ei vastaa riittävän tarkasti tutkimussuunnitelmassa esitettyjä tavoitteita. Tiedotteessa mainitaan, että tutkimuksella on tarkoitus selvittää, kuinka 14-16-vuotiaiden sosiaaliset suhteet vaikuttavat tupakointiin ja muuhun terveyskäyttäytymiseen. Kyselylomakkeessa on monia kysymyksiä, jotka koskevat nuoren kotia ja perheen toimeentuloa, mm. nuoren käsitystä perheen taloudellisesta

asemasta suhteessa muihin perheisiin. Vaikka tutkimussuunnitelma painottaa sosioekonomisia tarkasteluja, tiedote ei näitä tuo esiin. Maininta näistä tulisi liittää tiedotteeseen.

Toimikunnan mielestä tutkimuksen tiedotteessa tulee tuoda selkeästi esiin se, että ennen kyselylomakkeen täyttöä varmistetaan se, että tutkittavat ymmärtävät vastaamisen olevan vapaaehtoista. Tiedotteessa tulisi myös mainita se, että mikäli tutkimuksessa ilmenee tutkittavien kannalta arkaluonteisia tietoja, kyseiset tiedot ovat luottamuksellisia.

Tutkimussuunnitelmaan/lausuntopyyntöön ei ollut liitetty rekisteriselostetta. Tämä on ongelmallinen aineiston säilytyksen ja vastuiden kannalta. Koska henkilötietolain 3 §:n mukaan henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka *voidaan* tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskevaksi. Tietosuojaryhmä on antamassaan lausunnossa 4/2007 todennut välillisen tunnistettavuuden osalta, että tietoja saattaa olla tunnistettavissa, koska tieto yhdistettynä muihin tietoihin (joiden ei välttämättä tarvitse olla rekisterinpitäjän hallussa) mahdollistaa henkilön erottamisen muista. Rekisteriseloste on myös tässä tutkimuksessa laadittava ja lähetettävä toimikunnalle. Tähän liittyy myös kysymys siitä, mitä suostumuslomakkeille tehdään, kun ne on saatu lasten vanhemmilta.

Lisäksi toimikunta keskusteli tutkimuksen aikana kertyvien vakavien ja arkaluonteisten tietojen käsittelystä. Vaikka kyse on luottamuksellisista tiedoista, miten tutkijat toimivat, jos esiin tulee hyvin vakavia, vaikkapa huumeiden käyttöön liittyviä tietoja?

Tutkimussuunnitelmaa ei edellä mainittujen muutosten jälkeen ja tämän lausunnon jälkeen tarvitse enää lähettää toimikunnan arvioitavaksi. **Rekisteriseloste pyydetään lähettämään toimikunnan sihteerille.**

4.Lausuntopyyntö 11/2012: “Katsekontakti ja oppiminen” (professori Jari Hietanen, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö, psykologia)

Päätös: Toimikunta antaa puoltavan lausunnon. Ei eettisiä ongelmia. Toimikunta esittää kuitenkin seuraavat huomautukset, jotka tulee ottaa huomioon ja lisätä muutokset tutkimussuunnitelmaan:

- Tutkimuksen tiedotteessa tulisi tuoda esiin tutkimuksesta vastaavien henkilöiden yhteystiedot.
- Tiedotteessa tulisi mainita, että tutkimustuloksista otetaan yhteyttä vanhempiin, mikäli tämä tutkimustulosten perusteella on aiheellista.
- Tiedotteissa olisi syytä välttää lyhenteiden käyttöä tai ainakin niiden merkitys tulisi selventää osallistujille (esim HIP LABRA, tays).
- Tiedotteessa tulisi mainita, että tutkimuksen mahdollisesta keskeytyksestä ei koidu tutkittavalle minkäänlaista haittaa.
- Suostumuslomakkeita tulisi täsmentää: esimerkiksi kohta 5.1. ”oppimisen ilmiöt”. Otsikko ei ole sama kuin tutkimussuunnitelmassa. Otsakkeiden tulee vastata toisiaan. 5.2. Suostumuslomakkeessa ei ole otsikkoa lainkaan. Tulisiko olla?
- Tutkimussuunnitelmassa tulisi olla maininta tutkimukseen liittyvistä tutkittavien henkilöiden vakuuttamisesta.
- Tutkimuksessa olisi hyvä olla toteamus tutkimuksen hyöty–riski-analyysistä; maininta siitä, onko tutkimuksesta tutkittavalle jotakin välitöntä hyötyä.
- Tekstissä ilmenee sekä sinuttelua ja teitittelyä. Tekstin tulisi olla yhdenmukaista. Termi ”koehenkilö” tulisi korvata ilmauksella ”tutkimukseen osallistuvat”
- Toimikunta suosittaa lisäksi, että myös lapsille paljastetaan peitetarina.

Edellä mainitut seikat tulisi ottaa huomioon ja korjata. Korjattua versiota ei tarvitse enää lähettää toimikuntaan lausunnonle, mutta korjatut tiedotteet ja suostumuslomakkeet pyydetään lähettämään toimikunnalle.

5.Lausuntopyyntö 12/2012: ”Infant’s reactive sacades in social and non-social contexts” (akatemiaturkija Jukka Leppänen, Lasten terveyden tutkimuskeskus, Lääketieteen yksikkö)

Päätös: Toimikunta antaa puoltavan lausunnon. Ei eettisiä ongelmia. Tutkimus on toteutettavissa esitetyllä tavalla.

6.Tampereen alueen ihmistieteiden eettisen toimikunnan työjärjestyksen hyväksyminen: asia jätettiin pöydälle ja se päätettiin ottaa käsittelyyn toimikunnan joulukuun kokouksessa.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Puheenjohtaja

Merk.
Markku Ojanen

Sihteeri

Heikki Eilo